

ACC. N:R M. 12919: 1- 11.

Landskap: *Blekinge* Upptecknare: *Eric B. Karlsson, Tring*
Härad: *Medelstads* Berättare: *Anette Petersson, "*
Socken: *Tring* Berättarens yrke: _____
Uppteckningsår: *1953* Född år *1879* i *Tring*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2 Hvarandeskap, fölösning, barnsäng o. kyrktagning. LUF 96.

s. 1-11.

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M. 12919:1.

Frågelista L.U.F. 96

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Luf 96
1

Först låter jag berättaren tala av egen erfarenhet.
Berättarinnan tillhör dem som ville ha barn, men det fanns några som ej ville ha barn. Att barnantalet var förutbestämt trodde varje kvinna i äldre tider, blev det tvillingsfödelse fick det tas emot med samma tacksamhet, huvudsaken var att barnen föddes väl utbildade och friska, berättarinnans barn 5 st. varav 3 pojkar och 2 flickor äro samtliga kraftiga och väl utvecklade. I detta fallet var båda könen lika välkomna. Ofruktsamheten kontrollerades ej och därför fick ej någon av parterna någon skuld, det var av högre makter så bestämt. Någon behandling för ofruktsamhet förekom ej i denna orten på den tiden, i senare tid känner hon till fall och då genom läkare. Några särskilda tider för samlaget tänkte en inte på, men en stor fördel var att barnet kom på våren, då gjorde solen och värmen sitt till för barnets tillväxt, torkväder var också bra för tvätten. Platsen för samlaget betydde ej något, i många fall blev det barn omedelbart efter giftermålet och något dröjsmål med barn för de gifta förekom ej.

D

ACC. N:R M. 12919:2.

Frågelista L.U.F. 96

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

Någon begränsning av barnantalet förkom ej. Att försök gjordes att avbryta havandeskap är bekant, anledningen kunde vara barn för ofta, fattigdom, sjukdom, osämja i äktenskapet.

Försöken gjordes genom att lyfta något tungt, förtäring av såpa, skedvatten, ibland lyckades det ibland blev det döden.

Det är ej känt att några fosterfördrivare fanns och i allmänna medvetandet ansågs det som en svår synd.

Att äktenskap ingicks först efter havandeskaps konstanterande förekom, i många fall lurade kvinnan mannen till äktenskap genom att säga att hon var havande, utebliven födsel gick lätt att bortförklara för mannen. Utomäktenskapligt barn kallades för oäkting,

horunge, modern fick heta Hora, fochrfick lida smälek hela sitt liv, fadern blev ej så märkt, det har omtalats att till och med det kunbli beröm för en man som hade varit hos många kvinnor en enda natt.

Då det talades om en havande kvinna sa man att, hon är med barn, hon går o är tjock, en kvinna talade inte om att hon var havande för än det väl syntes och många ggr. var det någon utomstående

8

D

klok gubbe eller gumma som vid besök hos den havande upptäckt något i ögonen på den havande, o då spridde de ut det på bygden, några prov utfördes ej, då i normala fall mjölken tilltog i bröstet var det nog bevis. Omtiden för förlossning höll kvinnan noggsamt reda på, det räknades veckor o dagar från sista regleringen.

Vilket kön barnet skulle ha kunde inte göras något åt vad känt är, men rykten förmäler att försök har gjorts, / den havande kvinnan skulle den sista tiden ha ett par karabyxor i sängen varje natt o då skulle det bli en pojk, önskade kvinnan en flicka skulle en spräkt träsko stå under sängen om nätterna.

Den havande kvinnan var i vanl. arbete hela tiden, åt vanlig mat, inget skulle förändras i livsföringen, det ansågs mycket mindre plågsamt att föda barn om livsföringen var den vanliga intill födandets stund. Inga särskilda kläder förekom, den havande kvinnan kläde sig lika som en annan, att kjolen blev något högre fram på sista tiden brydde sig ingen om. Den tid det här gäller blev kvinnan varken mer eller mindre aktad för att hon var havande, men i många fall kunde en viss aktning förekomma för den havande kvinnan.

3

D

Hemlivet gick i normala gångor såvida ej särskild sjukdom till-
stötte under havandetiden. Den ogifta havande kvinnan fick ej
behålla sin plats då havandeskapet blev synligt, det blev att söka
sig till föräldrar om så fanns i livet eller till socknens fattig-
gård eller fattigstuga. De icke kropparbetande kvinnor sydde
och stickade kläder till sitt väntande barn, de hårt arbetande kvin-
norna fick av någon yrkessömmerska barnkläderna sydda. Småbarnsklä-
der. Vaggan som hade sin plats å någon vind togs fram först efter
födelsen, Biträde vid förlossningen tingades i förväg så att den
kunde komma på kortaste varsel, i varje by fanns en just vid sådana
händelse invand kvinna till hands, behövdes skjuts beroende på av-
ståndet varskoddes någon hästägare i förväg, men vid denna tid gick
människorna ganska långa vägar till fots.

Missfal kunde bero på många omständigheter tungt arbete, in-
tagande av något, ett hopp, skrämsel samt sjukdom av olika slag.

Ofullgångna foster begravdes vad som helst å invigd jord, vid
jardschaktning under Tvings kyrka fanns ett flertal små förtorkade
barnskelett instoppade i lufttrummor under kyrkan.

4

4.

Kvinnan kunde både komma för tidigt och dröja över, detta gjordes inget åt, det tolkades blott som felräkning och det kunde även tyda på att en gosse skulle födas om tiden drog över.

Den allmänna benämningen här på landsbygden på en förlossning var / hon skall barna /. Då det flesta folket ej ägde så många rum, eller många sängplatser blev förlossningen i det vanl. rummet och den vanl. sängen, berättarinnan har hört att kvinnor fött sitt barn i hukad, sittande ställning.

I rummet var eldstad och där var vatten i kok, så var där tvättbalja, sax, linne och lappar, samt varna barnkläder.

Ingen utom jordegumman var särskilt klädd, jordegumman hade extra stort förkläde, fanns fadern inom räckhåll skulle han vara närvarande och det var order från jordegumman, hon ville aldrig vara ensam vid en förlossning, då kvinnan fick som värst ont fick mannen fadern hålla sin födande kvinna i ett hårt famntag, inga barn var närvarande om de ej var så stora att de kunde passa upp.

Jordegummor fanns alltid i samma sociala grupp som den hon biträdde, på denna tid fick jordegumman i ersättning mat o dryck samt något i knytet hem.

Den födande kvinnan var så lätt klädd som väderleken tillät,

Det var förverkar och födsloverker, någon dekokt känner vi ej till ej heller några vissa rörelser för att påskynda födelsen.

De närvarande redde själva upp alla situationer på rena rama landsbygden, i enstaka fall misslyckades det och då dog barnet ibland även modern, då det ibland gälde minuter och läkare befanns på 2-5 mils avstånd, med de framkomstmöjligheter ^{der} då fanns tänkte ingen på att försöka skaffa läkare.

Kokt vatten fanns ju alltid till tvättning, såpa också, så tvättning var en viktig sak, den födande kvinnan hade ju så nära tiden som möjligt själv gjort allt för att vara ren.

I ett fall känner Annette Petersson att barnaföderskans man fick överta värkarna och hade kännning av det i flera dagar, hur det förhöll sig med den saken kan ej förklaras.

Den som var behjälplig s.k. jaodegumman tog emot barnet klippte navelsträngen tvättade och klädde det samt överlämnade det till modern, ja modern skulle ju också skötas om innan hon emottog barnet.

6.

6.

L.U.F. 96

ACC. NR M. 12919: 7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Navelstränge, togs tillvara ibland för att om barnet skulle få
/ ~~skervan~~ / engelska sjukan var navelsträngen ~~ett~~ stt botemedel,
berättarinnan behövde ej använda den. Vägdes, gjordes ej barnet,

Barnet badades omedelbart efter födelsen, var det klent eller
mindre liv i än vanl. användes salt i vattnet, var det någon utöver
mor, far och jordegumman, fick den kläda barnet i annat fall gjorde
gumman det själv.

Om navelen putade ut särskilt mycket lades en femöring först
omlindad med en tyglapp, så en binda rundt kroppen för att hålla
fast trycket över navelen. Föddes barnet med segerhätta blev
det turligt alla tider för den människan. Efterbörden brändes upp
tillsammans med en del blodiga trasor, modern lindades hårt om ma-
gen. Då allt var klart och barnet låg vid moderns bröst blev tid
att dricka kaffe med dopp varvid alla i hemmet samlades i rummet,
då som först talade jordegumman om för fadern och de behjälpliga
huruvida det har varit svårt eller lätt att föda detta barn, modern
fick också sin del av det goda. att en viss veckodag inverkade
är känt, men ej nog för att beskriva sådana tydor.

7

7-

ACC. N:R M. 12919:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Frågelista L.U.F. 96

Om barnet var dödfött anmäldes det till prästen och så vid nästa begravning av en äldre människa jordfästes även barnet i samma grav, om modern dog för än barnet var fött vidtogs inga ingrepp, vad känt är. Att modern kunde föda barnet i graven troddes ej vid denna tid. Som förut nämnts bjöds på kaffe med dopp efter förlossningen och då fick även modern vara med.

Barnen i en del hem fick ha den tron att storken varit framme med den lille.

Efter förlossningen skulle modern ligga 8 dagar, komplikationer kunde komma efter t. exp. ihållande blödningar i så fall blev det att eftersända någon som kunde stämma blod, det fanns här och i bygderna en klok gumma eller gubbe med den förmågan, men hur de gjorde är ej känt.

Barnsängskvinnans klädsel är här förut beskrivet, hon skulle ha stål i sängen hela tiden, en sax, en kniv för att ej några onda makter skulle förtrolla henne eller barnet, intill dess modern blev kyrktagen och barnet döpt.

ACC. N:R M. 12919:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Frågelista L.U.F. 96

Husmoderns sysslor i hemmet utfördes av någon nära anhörig moder, svärmoder, mannen, äldre barn, syskon.

Vid besök av släkt och grannar fick barnsängskvinnan blommor och mat. Inbjudan att se det nyfödda barnet förekom ej, men grannar och bekanta kom ändå till hemmet, det var endast kvinnor.

Modern ansågs vara oren, hon var emottaglig för häxeri, hon var i den sinnesstämning att hon ägde ej den fasta vilja, som var normalt, hon skulle skyddas med stål i sin närhet, hon fick ej gå utomhus efter mörkrets inbrott, hon fick ej vara ensam någon stund, då hon var kyrktagen var denna rädsla hävd.

Mannen hade till sin uppgift att vaka och håva uppsikt om sin kvinna så att inget ont kunde tillfogas henne eller barnet, kunde han ej för sitt arbetes skull måste någon annan pålitlig person åtaga sig uppgiften.

Emellan 2--3 månader efter skulle modern kyrktagas, för att skyddas emot onda makter och sedan kunde hon leva sitt vanliga liv, kyrktagning skedde i regel efter barnet blivit döpt.

9

9.

ACC. N:R M. 12919:10.

Frågelista L.U.F. 96

Barnet döptes vid 1 månads ålder, för i och med dopet var barnet upptaget i gemenskap med församlingen och onda makter kunde ej skada det. Kyrktagning skulle anmälas hos kyrkoherden å förrettningssdag veckan innan, i regel anmälde mannen det, " jag skulle annäla att min hustru vill kyrktagas då " ingen avgift erlades.

Kvinnan som kyrktogs var klädd lika med vanligt kyrkbesök i svart, det är klart att det bästa i underkläder tillhörde klädseln vid sådant tillfälle.

Kyrktagningskvinnan åtföljdes av barnets gudmor eller mannen barnet var ej med, efter kyrktagningen vågade kvinnan gå ensam hem om så behövdes, kyrktagning skedde före högnässan, då kyrktagning för gifta mödrar framme i koret fick de som stannade över högnässan stanna i närmaste bänkrad, men många som hade ingen eller ringa hjälp i hemmet gick hem direkt efter kyrktagningen.

I vår tid fick ej prästen någon särskild gåva för kyrktagning, i de förmögnare hemmen der stora dopkalas ordnades var prästen hedersgäst, det kunde då bli både dop och kyrktagning samma dag.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

10

10.

ACC. N:R M. 12919: //

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Frågelista L.U.F. 96

Ingen bjudning har förekommit av den kyrktagande vid kyrkan.

Ogift kvinna kyrktogs ej framme i koret, hon fick stanna stax innanför ingångsdörren där i många kyrkor en särskild pall var stående för ändamålet, ogift kvinna kunde genom extra besök hos kyrkoherden och bekännelse av sin synd, få tillstånd att kyrktagas framme i koret, kvinna som fått missfall begärde inte kyrktagning.

Ej kyrktagen kvinna som dog begravdes i vanl. ordning.

Kyrktagandes kvinnas hem kläddes till högtid och vid hennes hemkomst var bordet dukat till en liten fest i vanl. stil.

På hemvägen från kyrktagning hade hon inget att iaktaga, då vågade inga onda andar komma henne nära.

Festerna efter kyrktagning och barndop kunde variera från kaffe med dopp till även mat av alla de slag, detta var beroende på hemmet/ekonomiska ställning, goda vänners hägkomst de dagar, ty förning hade gäster alltid i någon form, vid sådana tillfällen.